

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК ТА КІБЕРНЕТИКИ
Кафедра прикладної статистики**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
з навчальної роботи

_____ Людмила ОМЕЛЬЧУК

«__» _____ 20__ року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Теорія оцінювання систем в умовах невизначеності**

для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни

**12 – Інформаційні технології
124 - Системний аналіз
бакалавр
Системний аналіз
вільного вибору студента**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2024/2025
Семестр	7
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: **к.ф.-м.н, доц. Слабоспицький Олександр Сергійович**

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.

КИЇВ – 2025

Розробник: **Слабоспицький Олександр Сергійович** канд. фіз.-мат. н., доцент,
доцент кафедри «Прикладної Статистики»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри Прикладної Статистики

_____ (Ірина РОЗОРА)

Протокол № __ від «__» _____ 20__ р.

Схвалено. Гарант освітньо-професійної програми першого рівня вищої освіти "Системний
аналіз" _____ Михайло ШАРАПОВ

Протокол від «__» _____ 20__ року №__

Голова науково-методичної комісії _____ Тетяна КАРНАУХ

(підпис)

1. Мета дисципліни – опанування основних методів та підходів розв’язання задач по оцінювання характеристик систем при наявності невизначеностей, а також засвоєння навичок по їх практичному використанню.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни

Знати: теорію ймовірностей, імовірнісні процеси і математичну статистику, аналіз даних.

Вміти: застосовувати знання з теорії ймовірностей та математичної статистики, аналізу даних.

Володіти елементарними навичками: розв’язувати задачі з теорії ймовірностей та математичної статистики, аналізу даних.

3. Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна «Теорія оцінювання систем в умовах невизначеності» є складовою частиною циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр”; вона включає такі розділи: Зважений метод найменших квадратів та його аналіз. Марковська оцінка та її можливості. Оцінка з мінімальною середньоквадратичною похибкою. Метод максимальної правдоподібності. Мінімаксий підхід в теорії оцінювання. Оцінки Байєса та максимуму апостеріорної ймовірності. Оцінювання нестационарних параметрів системи. Особлива увага приділяється набуттю досвіду по практичному використанню оцінок в залежності від об’єму апріорної інформації. Дисципліна є дисципліною вільного вибору студента.

4. Завдання (навчальні цілі):

Набуття знань, умінь та навичок (компетентностей) відповідно до освітньої кваліфікації бакалавра з системного аналізу. Зокрема, розвивати:

- **K19.** Здатність будувати математично коректні моделі статичних та динамічних процесів і систем із зосередженими та розподіленими параметрами із врахуванням невизначеності зовнішніх та внутрішніх факторів.
- **K27.** Здатність системно аналізувати свою професійну і соціальну діяльність, оцінювати накопичений досвід.
- **ФКСАС 1.** Здатність проводити факторний аналіз на предмет виявлення як детермінованих так і стохастичних слабких та сильних чинників у процесах різної природи; здатність встановлювати зв’язки між виявленими факторами.
- **ФКСАС 2.** Здатність проводити аналітично обґрунтоване планування експериментів і спостережень, здійснювати статистичний аналіз отриманих результатів та коректно їх інтерпретувати.

5. Результати навчання за дисципліною

Результат навчання (РН) (1 – знати; 2 – вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми викладання та навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
РН.1	Знати основні підходи розв’язання задач по оцінюванню характеристик систем при наявності невизначеностей.	Лекції, самостійна робота	Контрольна робота (КР), іспит.	40
РН.2	Вміти обчислювати оцінки параметрів систем при наявності невизначеностей в залежності від об’єму апріорної інформації.	Лекції, самостійна робота	КР, іспит.	40
РН.3	Демонструвати навички взаємодії з іншими людьми, уміння працювати в командах.	Самостійна робота	КР, іспит.	10

РН.4	Вміти організувати власну діяльність та одержувати результат у рамках обмеженого часу. Виявляти здатність до самонавчання та продовження професійного розвитку.,	Самостійна робота	КР, іспит.	10
------	--	-------------------	------------	----

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни з програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни	РН.1	РН.2	РН.3	РН.4
	Програмні результати навчання			
<i>(з опису освітньої програми)</i>				
ПР03. Вміти визначати ймовірнісні розподіли стохастичних показників та факторів, що впливають на характеристики досліджуваних процесів, досліджувати властивості та знаходити характеристики багатовимірних випадкових векторів та використовувати їх для розв'язання прикладних задач, формалізувати стохастичні показники та фактори у вигляді випадкових величин, векторів, процесів.	+	+		+
ПР13. Проектувати, реалізовувати, тестувати, впроваджувати, супроводжувати, експлуатувати програмні засоби роботи з даними і знаннями в комп'ютерних системах і мережах.	+	+		+
ПР17. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.			+	+
ПРСАС2. Застосовувати вивчені методи системного і статистичного аналізу, обробки даних та імітаційного моделювання.	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольні роботи: РН.1, РН.2, РН.4 - 60 балів/36 балів.

- підсумкове оцінювання (у формі іспиту):

- максимальна кількість балів які можуть бути отримані студентом: 40 балів/24 балів;
- результати навчання, які оцінюються: РН.1, РН.2, РН.4;
- форма проведення і види завдань: письмова робота;
- види завдань: теоретичні питання (100%).

Студент допускається до іспиту, якщо в семестрі набрав не менше ніж 36 балів. Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за іспит має бути не менше 24 балів.

7.2 Організація оцінювання

Терміни проведення оцінювання

Контрольна робота № 1 – до 7 тижня, контрольна робота № 2 – до 14 тижня.

За відсутності студента з поважних причин перездача іспиту здійснюється відповідно до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і практичних занять

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	практичні	с/р
Частина 1. «Зважений метод найменших квадратів та марківська оцінка. Оцінка з мінімальною середньоквадратичною похибкою та метод максимальної правдоподібності.»				
1	Тема 1. Вступ.	2		4
2	Тема 2. Зважений метод найменших квадратів та його аналіз.	6		10
3	Тема 3. Марковська оцінка та її можливості.	2		4
4	Тема 4. Оцінка з мінімальною середньоквадратичною похибкою.	2		6
5	Тема 5. Метод максимальної правдоподібності.	2		4
Частина 2. «Мінімаксий підхід. Оцінки Байеса та максимуму апостеріорної ймовірності. Оцінювання нестационарних параметрів.»				
6	Тема 6. Мінімаксий підхід в теорії оцінювання.	10		18
7	Тема 7. Оцінки Байеса та максимуму апостеріорної ймовірності.	2		6
8	Тема 8. Оцінювання нестационарних параметрів системи.	2		6
	Всього	28		58

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **28 год.**

Консультації – **4 год.**

Самостійна робота - **58** год.

9. Рекомендовані джерела

1. Albert, A. Regression and the Moore-Penrose Pseudoinverse / A. Albert. — New York : Academic Press, 1972.
2. Brammer, K. Kalman-Bucy Filters / K. Brammer, G. Siffing. — Norwood, MA : Artech House, Inc, 1989.
3. Eykhoff, P. System Identification: Parameter and State Estimation / P. Eykhoff. — Chichester, England : Wiley, 1974.
4. Graupe, D. Identification of Systems / D. Graupe. — Huntington, New York : Robert E. Krieger Publishing Company, 1976.
5. Kirichenko, N.F. Minimax filters in problems of the estimation of states, identification of parameters and pattern recognition / N.F. Kirichenko; A.S. Slabospitsky // Cybernetics and computing technology. Complex control systems. — 1986. — №4.
6. Ljung, L. System Identification: Theory for the User / L. Ljung. — 2nd Edition. — Upper Saddle River, NJ : Prentice-Hall, 1999.